

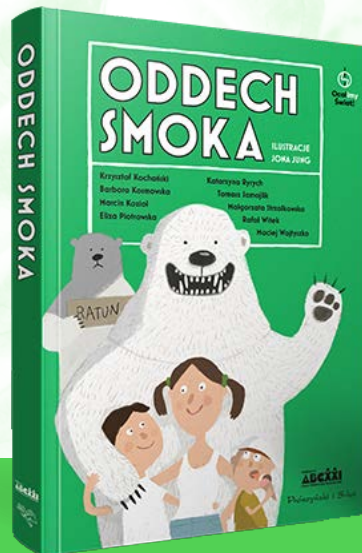

Ocalimy Świat!

Ekoprogram z charakterem
dla uczniów szkół podstawowych

Scenariusz dla klas I–III

na podstawie opowiadania
opowiadania Rafała Witka
„Miś Niepolarny”
z tomu

Temat	Zmiana klimatu. Ratujmy niedźwiedzie polarne!
Wartości moralne do omówienia	mądrość, umiar, ew. dodatkowo: odpowiedzialność, solidarność
Czas realizacji	4 godziny lekcyjne

Scenariusz dla klas I–III

na podstawie opowiadania Rafała Witka
„Miś Niepolarny” z tomu „Oddech smoka”

MATERIAŁY EDUKACYJNE

- ✓ zbiór opowiadań „Oddech smoka”; opracowanie wartości na końcu zbioru
- ✓ poradnik „Z dzieckiem w świat wartości” Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej
- ✓ narzędziownik (zeszyt edukacyjny) WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny”

POMOCE I MATERIAŁY

- ✓ komputer, rzutnik, ekran
- ✓ duży globus, linijki, sznurek
- ✓ sztywne kartki do rysowania i wycinania
- ✓ stare gazety
- ✓ rysunek lub slajd z planetami Układu Słonecznego
- ✓ filmiki i informacje nt. globalnego ocieplenia - do wyboru przez Prowadzącego:

Teksty:

- ☉ „Topniejące lodowce to nasz wspólny problem. Jakie są powody i skutki topnienia lodowców”:
<https://www.national-geographic.pl/artukul/topniejace-lodowce-to-nasz-wspolny-problem-jakie-sa-powody-i-skutki-topnienia-lodowcow>
- ☉ „Co Arktyka ma wspólnego z upałami w Polsce?”:
<https://www.wwf.pl/co-arktyka-ma-wspolnego-z-upalami-w-polsce>
- ☉ „Zmiana klimatu w pigułce”:
<https://www.wwf.pl/aktualnosci/zmiana-klimatu-w-pigulce>

Filmy:

- ☉ „RUCH LODU. Podróż przez topniejącą Arktykę” (film dokumentalny):
<https://www.youtube.com/watch?v=jZf5hMDGOdo>
- ☉ „PUKT KRYTYCZNY. Klimat się zmienia”:
<https://www.youtube.com/watch?v=8xat0mNjktw>
- ✓ lub inne materiały wyszukane przez Edukatorów.

Scenariusz dla klas I–III

na podstawie opowiadania Rafała Witka
„Miś Niepolarny” z tomu „Oddech smoka”

UWAGA

- ➔ Ze względu na bardzo ważny temat zmiany klimatu opowiadanie „Miś Niepolarny” (i scenariusz do niego) może być wykorzystany jako lektura dodatkowa na wszystkich poziomach nauczania początkowego.
- ➔ Scenariusz jest rozbudowany. Edukator może wybrać z niego zagadnienia uznane przez siebie za najistotniejsze lub najbardziej odpowiednie dla danej grupy wiekowej. Ważne jest, by wśród omawianych z dziećmi tematów pojawiły się zarówno kwestie ekologiczne, jak i moralne.

CO WARTO ZROBIĆ WCZEŚNIEJ?

- ➔ Przeczytaj opowiadanie „Miś niepolarny”
- ➔ Zapoznaj się z tekstami w narzędziowniku WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny”
- ➔ Zapoznaj się z opracowaniem nt. wartości moralnych zamieszczonym na końcu zbioru „Oddech smoka”, zwłaszcza z opisami mądrości, umiaru, odpowiedzialności, solidarności
- ➔ Przeczytaj nt. umiaru i mądrości w książce „Z dzieckiem w świat wartości”
- ➔ skseruj Załącznik nr 1 w tylu kopiach, ile będzie par dzieci.

Prowadząc lekcje w oparciu o ten scenariusz, realizujesz podstawę programową

✓ EDUKACJA POLONISTYCZNA

Uczeń:

- ✓ słucha z uwagą lektur i innych tekstów czytanych przez nauczyciela, uczniów i inne osoby
- ✓ wypowiada się w formie uporządkowanej i rozwiniętej na tematy związane z przeżyciami, zadaniem, sytuacjami szkolnymi, lekturą czy wydarzeniem kulturalnym

✓ EDUKACJA SPOŁECZNA

Uczeń:

- ✓ ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak mądrość i umiar
- ✓ uczy się współdziałania w grupie

✓ EDUKACJA PRZYRODNICZA

Uczeń:

- ✓ poznaje zwyczaje niedźwiedzi polarnych; umie wskazać, gdzie żyją;
- ✓ poznaje przyczyny zagrożenia życia niedźwiedzi polarnych
- ✓ poznaje wybrane przyczyny globalnego ocieplenia
- ✓ rozpoznaje kilka gatunków zagrożonych zwierząt morskich
- ✓ chroni przyrodę

✓ EDUKACJA TECHNICZNA

Uczeń:

- ✓ planuje i realizuje własne projekty/prace; wykonując te projekty/prace współdziała w grupie

✓ ETYKA

Uczeń:

- ✓ dostrzega, że każdy powinien brać odpowiedzialność za swoje wybory

✓ DODATKOWO:

poznaje istotę takich pojęć jak wspólne dobro, wartości moralne, mądrość, umiar, odpowiedzialność, solidarność

✓ KRYTERIA SUKCESU UCZNIA

- ✓ tworzy wypowiedzi ustne w nawiązaniu do treści tekstu, odpowiada na pytania nauczyciela dotyczące tekstu,
- ✓ zna przynajmniej dwa fakty z życia niedźwiedzi polarnych,
- ✓ zna przynajmniej 3 gatunki zagrożonych zwierząt morskich,
- ✓ rozumie przyczyny globalnego ocieplenia,
- ✓ rozumie wpływ zmian klimatu na pogarszanie się środowiska życia niedźwiedzi,
- ✓ rozumie potrzebę przeciwdziałania globalnemu ociepleniu,
- ✓ rozumie potrzebę ochrony niedźwiedzi polarnych przed polowaniami,
- ✓ zna pojęcia: równik, bieguny, Arktyka,
- ✓ tworzy materiały informacyjne na temat skutków globalnego ocieplenia,
- ✓ wskazuje 1-2 sposoby zahamowania zmian klimatycznych.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

LEKTURA

➔ **Przeczytaj dzieciom opowiadanie Rafała Witka „Miś Niepolarny”. Sprawdź, co zapamiętały z tekstu, zadając przykładowe pytania:**

- ❓ Gdzie i jak spędzali wakacje bohaterowie opowiadania?
- ❓ Z kim Aśka i Michał zrobili sobie fotografię?
- ❓ Co bohaterowie tekstu zobaczyli dodatkowo na zdjęciu? Co postanowili zrobić?
- ❓ Kim była Greta? Dlaczego przebrała się za niedźwiedzia?

EKOLOGIA

➔ **Porozmawiaj z dziećmi o ochronie środowiska i osobach, które się nią zajmują.**

- ❓ Jak nazywamy ludzi, którzy chronią przyrodę, walczą o uratowanie zagrożonych gatunków zwierząt i roślin, a także o powstrzymanie zmiany klimatu?

Warto wyjaśnić, że już w ubiegłym wieku w różnych krajach organizowały się grupy ludzi – często nazywane zielonymi w nawiązaniu do koloru roślin – które starały się uświadomić społeczeństwu, że wiele naszych działań niszczy przyrodę, czyli środowisko naturalne człowieka i innych istot żyjących na Ziemi. Człowiek – poprzez przemysł, transport, rolnictwo, konsumpcję – wpływa na:

- ➔ zanieczyszczenie wody rzek i mórz (trujące ścieki, śmieci) – można nawiązać do obecnego zatrucia Odry
- ➔ zaśmieca lasy (pozostawione butelki, opakowania plastikowe, inne śmieci)
- ➔ zabija owady (chemiczne środki ochrony roślin)
- ➔ zatrzuwa powietrze i podgrzewa atmosferę (spaliny z aut, dymy z fabryk, gazy cieplarniane, przekształca krajobraz np. wycinając lasy pod uprawy)

➔ **Pokaż dzieciom kilka slajdów/filmik obrazujący zatrucie/zanieczyszczenie środowiska, np.: <https://www.youtube.com/watch?v=mdyr1t6cajQ> (góry śmieci w oceanie)**

- ❓ Jak możemy określić postawę ekologów? Czy mają wiedzę? Czy jest im obojętne, co stanie się np. za 50–100 lat? Czy ratują świat dla siebie?
- ➊ Osoby, które działają dla wspólnego dobrego celu, skutecznie i nie krzywdząc innych, można nazwać **MĄDRYMI**.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

WARTOŚCI MORALNE: MĄDROŚĆ

- ➔ Wytłumacz dzieciom sens mądrości, korzystając z opisu na końcu zbioru. Poproś, aby podały przykłady mądrych według nich zachowań. A jakie zachowania są niemądre? Jakie osoby są wg nich mądre – i dlaczego tak uważają?

- ➔ Wyjaśnij uczniom, że sama wiedza nie oznacza/nie jest tożsama z mądrością.

Człowiek może zastosować wiedzę, nawet naukową, do złych celów, np. do konstrukcji bomby.

Podobnie: inteligencja nie jest tym samym, co mądrość. Inteligencję można bowiem wykorzystać do złych celów. Np. gangster może przygotować inteligentny plan napadu rabunkowego, ale nie jest człowiekiem mądrym – krzywdzi innych, a ostatecznie zwykle sam trafia do więzienia albo ginie z rąk policji lub innych gangsterów. Nie jest to zatem mądra strategia życiowa.

Jednak zarówno inteligencja, jak i wiedza przydają się, by podejmować mądre decyzje. W mądrości rozstrzygająca jest intencja – dobry cel: DOBRO WSPÓLNE, a nie tylko sprawność, skuteczność czy szybkość działania.

- ➔ **ZADANIE 1: Robimy PLAKAT (ew. do wykonania z rodzicami)**

- ⊕ Podziel grupę uczniów/uczennic na 2-3 osobowe zespoły.

- ⊕ Rozdaj kartki papieru i kredki.

- ⊕ Poproś dzieci, by zrobiły plakat na temat **DOBRA** lub **MĄDROŚCI** z własnym hasłem, w którym znajdzie się słowo **DOBRO** (np. Mądry człowiek dba o wspólne **DOBRO**; **MĄDROŚĆ** to dążenie do powszechnego **DOBRA**). Mogą zamiast hasła narysować wymyślony przez siebie symbol **DOBRA** lub **MĄDROŚCI** (coś innego niż typowe emotikony serduszek, słoneczek itp.). Niech wyjaśnią, dlaczego wybrały taki symbol. Czy inni, patrząc na ten symbol, będą mogli się domyślić, że chodzi o mądrość, dobro? Pokaż dzieciom kilka różnych plakatów, zwróć uwagę, że plakat powinien działać skrótem i nieść jasny przekaz. Jeśli jest taka możliwość, powieście plakaty w sali. Nawiązując do tytułu opowiadania, zapoznaj dzieci z psami do zadań specjalnych.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

ZMIANA KLIMATU – GLOBALNE OCIEPLENIE

- ➔ **Porozmawiaj z dziećmi o klimacie: czy wiedzą, co to jest klimat? Czym klimat różni się od pogody? Szersze informacje znajdziesz w Narzędziowniku WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny”.**

Pogoda to zjawisko przejściowe, klimat zaś ma charakter trwałych prawidłowości obserwowanych z roku na rok w atmosferze i przyrodzie. Jakie na świecie występują rodzaje klimatów? (np. polarny, tropikalny, umiarkowany). Jaki klimat mamy w Polsce? (umiarkowany). Czym się charakteryzuje nasz klimat – poproś uczniów i uczennice o wymienienie powtarzających się zjawisk klimatycznych, jak pory roku (prosimy, by wymienili), umiarkowane temperatury w poszczególnych miesiącach. Jednak nawet u nas zaczyna się to zmieniać – pojawiły się upały, susze, gwałtowne burze. To skutek zmiany klimatu...

- ➔ **Zapytaj, czy dzieci słyszały o globalnym ociepleniu. Co oznacza słowo globalny? (glob – planeta – Ziemia). Wyjaśnij, że globalne ocieplenie oznacza wzrost średniej temperatury na całej Ziemi.**

- ❓ **Czy dzieci wiedzą, gdzie żyją niedźwiedzie polarne i w jaki sposób globalne ocieplenie wpływa na ich życie?**

- ➔ **Prezentacja:**

- ⊕ Postaw na stole globus i wyjaśnij dzieciom, co symbolizuje (naszą planetę) i co oznaczają poszczególne kolory na nim (lądy, morza i oceany, wieczne lody). Pokażmy dzieciom, gdzie znajdują się bieguny Ziemi i gdzie jest najzimniej – północny, zwany Arktyką i południowy, zwany Antarktydą, a gdzie przebiega równik i jest najgoręcej. Wyjaśnij, że na biegunach jest zimno, ponieważ jest tam mniejszy kąt padania promieni słonecznych na powierzchnię Ziemi. W niektórych miesiącach światło dociera na bieguny krótko lub wcale (trwa wówczas tzw. noc polarna). Wytlumacz też przyczynę upału na równiku – to obszar najbliższy Słońcu, promienie padają na ziemię pod kątem prostym (90°) i wtedy najbardziej ją rozgrzewają.

Niestety globalne ocieplenie sprawia, że nawet na biegunie robi się coraz cieplej!

A niedźwiedzie polarne mieszkają właśnie w Arktyce. Arktyka nie jest lądem, ale grubą warstwą lodu. Co się dzieje z lodem, gdy temperatura się podnosi? (Lód topnieje – np. na wiosnę).

- ❓ **Co powoduje, że temperatura atmosfery się podnosi?**

- ⊕ wycinanie lasów i drzew (np. lasów tropikalnych w celu założenia plantacji palm na olej palmowy lub inne uprawy na potrzeby ludzi) – wycięte drzewa nie pochłaniają dwutlenku węgla i nie produkują tlenu
- ⊕ emisja CO₂ przez przemysł, transport
- ⊕ emisja metanu przez wielkie hodowle zwierząt na mięso

PRZEBIEG ZAJĘĆ

? Dlaczego niedźwiedziom polarnym grozi wyginięcie i jak możemy temu zapobiec?

Przypomnij uczniom, że biegun północny zwany Arktyką, czyli kraina w której mieszka niedźwiedź polarny, nie jest stałym lądem, ale zamrożoną od milionów lat bryłą lodu. Co się dzieje z lodem, gdy temperatura się podnosi? Topniejące ogromne lodowce to zagrożenie dla środowiska (podnosi się woda w oceanach i może zalać wybrzeża kontynentów), ale też zagrożenie dla życia niedźwiedzi. Można dodać, że również myśliwi, którzy je zabijają, przyczyniają się do spadku ich populacji.

⊕ Obejrzymy z dziećmi krótki film o niedźwiedziach polarnych:

https://www.youtube.com/watch?v=xoQsFq_Fzes

(lektor mówi po angielsku, ale są plansze z tłumaczeniem, które możemy im czytać)

⊕ Przeczytaj uczniom z Narzędziownika WWF wybrane informacje o budowie, cechach, stylu życia niedźwiedzi polarnych (s. 29–35) lub opowiedzmy im o ich dostosowaniu do środowiska oraz ich potrzebach.

⊕ Rozdaj uczniom stare gazety, po 2 złęczone płachty, do rozłożenia na podłodze. Niech na każdej stanie dwoje dzieci. Gazeta symbolizuje krę. Poproś teraz, by każda para oderwała kawałek gazety i wyrzuciła do pojemnika na papier. Ubytek gazety symbolizuje ubytek lodu, który się roztopił. Dzieci wracają na swoją mniejszą „krę”. Poproś, by znów oderwały kawałek. Po chwili nie będą mieć kry pod nogami lub tak małą, że nie da się na niej stać. Wyjaśnij, że w takiej sytuacji są niedźwiedzie – lód topi im się pod nogami, ale chociaż umieją pływać, muszą mieć stały grunt pod nogami, by odpocząć, wychowywać młode, czy zdobyć pożywienie - ważnym elementem diety niedźwiedzi polarnych są bowiem foki, na które polują, gdy te wylegają się na lodzie, lub gdy korzystają z otworów w lodzie w celu zaczerpnięcia powietrza.

⊕ ZADANIE:

Wspólnie przygotujmy tablicę z rysunkami, z czego trzeba zrezygnować lub mocno to ograniczyć, by zapobiec ocieplaniu się klimatu, np. przekreślony piec na węgiel, samolot i samochód – używane do nich paliwa kopalniane emitują do atmosfery bardzo dużo dwutlenku węgla (zamiast tego – wędrowka, rowery, kajaki), przekreślone wycinanie lasów (zamiast tego – sadzenie drzew), przekreślona świnka i krowa, bo przy hodowli powstaje bardzo dużo metanu, wielokrotnie bardziej szkodliwego dla atmosfery od dwutlenku węgla (zamiast tego możemy częściej sięgać po smaczne i zdrowe produkty roślinne: warzywa, owoce, rośliny strączkowe, orzechy).

PRZEBIEG ZAJĘĆ

? Co możemy zrobić, by pomóc przetrwać niedźwiedziom polarnym?

Zapytaj uczniów/uczennice, czy według nich ich koledzy i koleżanki z innych klas wiedzą o tym, że niedźwiedziom polarnym grozi wyginięcie? Jeśli nie wiedzą, warto im o tym opowiedzieć. Zachęć do wspólnego zorganizowania apelu dla pozostałych klas 1-3. Można przygotować plakat informujący, kiedy i gdzie odbędzie się spotkanie ws. ratowania niedźwiedzi. Na apel można zaprosić osobę zajmującą się ochroną przyrody, która opowie o zmianach klimatu.

🕒 ZADANIE:

Rozdaj dzieciom sztywne kartki A4 oraz ołówki/kredki. Poproś je o narysowanie głowy niedźwiedzia polarnego, którą można wyciąć, przymocować do niej gumkę i potraktować jako maskę na spotkanie ekologiczne dla innych klas w szkole w sprawie ratowania tego zagrożonego gatunku. Można wyświetlić na ekranie/tablicy rysunek głowy niedźwiedzia z narzędziownika WWF „Klimat. Niedźwiedź polarny” s.32. Dzieci mogą też wykonać maskę w domu.

? Jak powinniśmy postępować, by zahamować globalne ocieplenie?

Kryzys klimatyczny jest spowodowany przez człowieka – przez zbyt dużą produkcję, konsumpcję, egoistyczne wykorzystywanie przyrody. Człowiek musi zmienić swoje myślenie i zachowania – postępować mądrze, dbając o wszystkich mieszkańców planety. Musimy zmienić nasze nawyki (te, w wyniku których podgrzewa się atmosfera), zacząć korzystać z umiarem z zasobów Ziemi, kierować się nowym celem – wspólnym **DOBREM!**

Przypomnij dzieciom ideę Wspólnego Dobra. Warto też przypomnieć, że **WARTOŚCI MORALNE** to zasady, cechy, postawy, zachowania, których celem jest wspólne, powszechne **DOBRO** – niekrzywdzenie innych, pomoc, wsparcie, poprawa sytuacji, sprawienie komuś radości, zapobieganie złu.

Wyjaśnij dzieciom teraz istotę **UMIARU**, korzystając z opisu tej wartości na końcu zbioru opowiadań.

? Jakie zmiany możemy wprowadzić, by nie podgrzewać atmosfery?

Np. z umiarem korzystać z zasobów Ziemi, by zużywać ich jak najmniej i produkować jak najmniej śmieci:

- + wszędzie, gdzie można, korzystać z roweru, zamiast samochodu,
- + jeździć pociągiem zamiast latać samolotem,
- + nie marnować jedzenia, wody, elektryczności,
- + nie kupować nowych rzeczy, skoro stare jeszcze dobrze służą.

➔ Uzupełnienie:

Opowiadanie Miś Niepolarny może być też punktem wyjścia do rozmowy o jeszcze innych wartościach moralnych. Jeżeli pozwoli Wam na to czas, można omówić z dziećmi np.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ. Warto objaśnić im jej sens.

➔ Zapytaj, co według nich oznacza **ODPOWIEDZIALNOŚĆ**.

Poproś uczniów o podanie przykładów różnych odpowiedzialnych zachowań (np. niespóźnianie się, dotrzymywanie obietnic, wykonywanie swoich obowiązków, opieka nad małymi dziećmi, roślinami, zwierzętami, segregowanie śmieci, oszczędzanie wody, prądu, niekupowanie niepotrzebnych ubrań, sprzętu elektronicznego itp.).

- ❓ Jak się czujemy, gdy ktoś postępuje wobec nas nieodpowiedzialnie, np. obiecał coś i nie dotrzymał słowa?
- ➔ Poproś o przykłady nieodpowiedzialnego działania ludzi wobec przyrody (np. marnowanie jedzenia, kupowanie zbyt dużej ilości ubrań, palenie w lesie ognisk w miejscach niedozwolonych, wycinanie lasów deszczowych, pozostawianie niepotrzebnie zapalonych lamp).
- ❓ Jak możemy być odpowiedzialni za przyrodę i naszą planetę? Co możemy zrobić, by pomóc przyrodzie? (np. ograniczyć swoje zakupy oraz podróże samolotami i samochodami, mądrze kupować jedzenie, by go potem nie wyrzucać i in.).

➔ Wprowadzamy nową wartość moralną – **SOLIDARNOŚĆ**

❓ Czy wiecie, co oznacza **SOLIDARNOŚĆ**? Na czym polega? Podajcie przykłady.

SOLIDARNOŚĆ to gotowość do pomocy, poświęcenia i wsparcia oraz poczucie współodpowiedzialności w obliczu czyjejś potrzeby, problemu lub nieszczęścia. To także dzielenie się obowiązkami, trudnościami, kłopotami.

Na pojęcie solidarności składają się: życzliwość, sympatia, współczucie, empatia, poczucie wspólnoty, poświęcenie, spolegliwość (tzn. możliwość polegania na kimś), zaufanie, jednomyślność, dzielenie się, wyrzeczenie, altruizm, szlachetność, reagowanie wsparciem lub pomocą na cudze potrzeby w kłopotach lub nieszczęściu, zwykle bez oczekiwania wzajemności.

- ❓ Jak możemy okazać solidarność ludziom, którym przytrafiło się coś złego?
- ❓ W jaki sposób możemy być solidarni ze zwierzętami, w przypadku bohaterów opowiadania – z niedźwiedziami polarnymi?
- ❓ W jaki sposób możemy pomóc im przetrwać?
- ❓ Co możemy robić wszyscy i każdy z nas, by zwierzętom żyło się na Ziemi lepiej?
- ❓ Jeśli nie możemy pomóc konkretnym osobom lub zwierzętom, nie możemy sami zmienić ich sytuacji, czy i jak możemy okazać solidarność?
(Przekazując informacje, okazując współczucie; np. niektórzy tatusiowie na znak solidarności z dziećmi chorującymi na raka i przechodzącymi chemioterapię, podczas której wypadły im włosy, golili głowy, żeby dzieciom było mniej przykro.)

Scenariusz dla klas I–III

na podstawie opowiadania Rafała Witka
„Miś Niepolarny” z tomu „Oddech smoka”

❓ Jaką formę solidarności ze zwierzętami wymyśliły dzieci z opowiadania „Miś Niepolarny”?
(Przebieranie się za zwierzęta.)

➔ Napiszmy na planszy w klasie hasło:

JESTEŚMY MĄDRZY, SOLIDARNI I ODPOWIEDZIALNI WOBEC LUDZI I PRZYRODY.